

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת ויגש תשע"ה לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תתל"ח

*

והנה במדרש תנחומא (שם) אמרו, מהו כי ארד אל בני אבל שאולה (לו-לה), אמר אני מת עם מיתת הרשעים לעולם הבא, שהבטיחני הקב"ה על שנים עשר שבטים והרי נטרף אחד מהן, שמא לא זכיתי בהן ואני מת בשני עולמות, לכך אמר כי ארד אל בני אבל שאולה. רצונך לידע לך, כיון שראה אותו חי אמר ליה אמותה הפעם, למה אמר אמותה הפעם, אמר כשבאו בני ואמרו לי יוסף מת הייתי אומר שאני מת שני פעמים, עכשיו שראיתי אותך חי, מבושר אני שאני מת אלא עכשיו בלבד, לכך אמר אמותה הפעם ע"כ. וכעין זה מבואר ברש"י שם, סימן זה היה מסור בידי מפי הגבורה, אם לא ימות אחד מבני בחיי, מובטח אני שאני רואה גיהנם ע"כ. ויש להבין עומק סימן זה, ואיזה קשר יש למיתת אחד מבניו עם נחלתו בעולם הבא, שזהו הסימן על חלקו.

ונראה דהנה שלימות האדם הוא רק אם מקיים כל התרי"ג מצות, ואם חסר אפילו מצוה אחת הוא צריך להתגלגל עוד הפעם שישלים החלוקה דרבנן שחסר לו, וכמו שרמזו תורת ה' תמימה משיבת נפש (תהלים יט-ח), כי תורת ה' צריכה להיות תמימה, שצריך לקיימה בשלימות שלא יחסר ממנה כלום, ואם לא זכה לזה, אז משיבת נפש, צריך לבוא עוד הפעם בגלגול. אך דבר זה אי אפשר לאדם שיקיים בעצמו כל המצות, דהא יש מצות שנוהגים רק בכהנים, וגם יש מצות שלא יגיע לו הסיבה שיוכל לקיימה, כגון יבום וחליצה וגיטין וכדומה, והעצה לזה הוא שיקשר עצמו עם כלל ישראל לאהוב את חבריו כגופו, ואז נחשב כחלק מגופו של חבריו, והוי כאבר אחד עושה מצוה זו, ואבר השני עושה מצוה אחרת.

וכמו שפירש בזה בבית שמואל אחרון (הובא בארוכה בישמח משה פ' שמות) הא דמציינו (שבת לא). באחד שבא לשמאי ואמר גייריני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחד, דרצה לומר שהגר רצה להתגייר רק באופן שיקנה שלימות בפעם הזאת שהוא בעולם ולא יצטרך שוב להתגלגל, ויהיה עומד שם אחר פטירתו במנוחה ועונג ועידון. ורגל הוא לשון פעם כמו שלש רגלים. והוא אומר גייריני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחד, רצה לומר שאוכל לקיים פעם אחד, בפעם הזאת שאני עומד בעולם הזה ולא אצטרך להתגלגל שוב, לכן דחפו שמאי באמת הבנין, כי דבר זה אי אפשר שיוכל לקיים כל התורה בעצמו בפעם אחת, דיש מצות הנהוגות בכהנים דייקא וכנ"ל. אמנם הלל נתן לו עצה שיתקשר עצמו לאהוב כל ישראל, ומה דעלך שני לחברך לא תעביד זו הוא כל התורה כולה, שבמצות שתעשה חבריך תצא גם אתה ידי חובתך ע"ש.

וי"ש לומר עוד, דמבואר במגן אברהם (או"ח סימן סח סק"א) דיש י"ב שערים בשמים נגד י"ב שבטים, וכל שבט יש לו שער ומנהג, ולכן המנהגים שנהגו בשרשי התפלה אין לשנות ממנהג מקומו ע"ש. ובספיה"ק מגיד דבריו ליעקב (אות קלג) כתב, אמנם זאת כבר נודע שאמרו

ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם, אחרי ראותי את פניך כי עודך חי (מו-ל). ויש להבין הכוונה במה שאמר אמותה הפעם. ובספר דברי יחזקאל (החדש) בפרשתנו כתב, כי יעקב לא נפל על צוארי יוסף, מפני שהיה קורא קריאת שמע (רש"י מו-כט), ואם כן הוצרך להתפלל אחר כך תפלת שמונה עשרה, כדי להסמיך גאולה לתפלה (ברכות ד:), ולא יכול יוסף לדבר אליו. ויהי אחרי גמרו את תפלתו רצה יוסף לדבר אליו, ויאמר לו יעקב אבינו ע"ה, אמותה הפעם, והוא על דרך שאמר הבעל שם טוב זי"ע, שאין לומר נפילת אפים רק בעת שיכול למסור נפשו ונשמתו להש"ת, אבל בזמן שמרגיש בנפשו איזה פגם, אז לא יאמר תחנה, והנה יעקב אבינו ע"ה כל הכ"ב שנים שהיה סבור שמת יוסף, דימה בנפשו שירש גיהנם, וממילא לא אמר תחנה, ועתה אחר תפלת שמונה עשרה כשרצה יוסף לדבר אליו, אמר 'אמותה הפעם', פירוש עתה הגיע העת שאומר תחנה, בראותי כי אתה חי ואין בי פגם ואוכל למסור נפשי, על כן מוכרח אתה להמתין עד גמר תפלתי ע"כ.

ועל פי דרכו יש לומר באופן אחר, דאיתא בגמרא (בבא מציעא נט:) ברבי אליעזר דנמנו עליו וברכוהו. אימא שלום דביתו דרבי אליעזר, אחתיה דרבן גמליאל הואי, מההוא מעשה ואילך לא הוה שבקה ליה לרבי אליעזר למיפל על אפיה. ההוא יומא ריש ירחא הוה ואיחלף לה בין מלא לחסר, איכא דאמרי אתא עניא וקאי אבבא אפיקא ליה ריפתא, אשכחתייה דנפל על אנפיה, אמרה ליה קום קטלית לאחי. אדהכי נפק שיפרא מבית רבן גמליאל דשכיב, אמר לה מנא ידעת, אמרה ליה כך מקובלני מבית אבי אבא כל השערים ננעלים חוץ משערי אונאה ע"כ. הרי לנו גודל כח של נפילת אפים, שהתלונה שיש בלבו של אדם חזקה שהיא נענית אז. (ועיין בריטב"א שם שזהו רק כאשר לא מפסיק בין תפלת שמונה עשרה לבין נפילת אפים, ואשתו של רבי אליעזר הפסיקה אותו בכל יום ע"ש). ובספר דברי יצחק להגאון מסוואלויווא זצ"ל (דף נו) כתב, הדובר ידוע למשכילים בחכמה, אשר יש כוונה אחת בנפילת אפים להפיל לשונא, וכמו שאמר הבעש"ט זלה"ה על רבי נחמן קאסיווער, שהיה רוצה תמיד להמיתו על ידי כוונתו בנפילת אפים ע"ש.

והנה במכירת יוסף טבלו האחים הכתונת בדם וישלחו אותה ליעקב, ואמר הכתוב (לו-ג) ויכירה ויאמר כתונת בני, חיה רעה אכלתהו, טרף טרף יוסף, ומבואר במדרש תנחומא (פ' ויגש ט) שהיה יעקב אבינו סבור שיהודה הרג את יוסף, ואמר חיה רעה אכלתהו, ואין חיה אלא יהודה שנאמר (שם מט-ט) גור אריה יהודה. והיה אומר יעקב ליהודה אתה הוא שטרפת אותו וכו' ע"ש. ומאז לא מצא יעקב תנחומין, עד שנסתלקה ממנו שכינה (תנחומא וישב ב). על כן מאז לא נפל יעקב בתפלתו נפילת אפים, שלא יבוא מזה היזק ליהודה, ויאבד עוד אחד מבניו. אמנם כעת שנתברר שיוסף חי, ותחי רוח יעקב אביהם, אמר כעת נפילת אפים פעם הראשונה אחר כ"ב שנה, וזהו 'אמותה הפעם', כעת אוכל לומר שוב נפילת אפים, שזהו בחינת מסירת נפש להחשב כמת, אחרי ראותי את פניך כי עודך חי, ונתברר שיהודה לא הרגו.

חז"ל (מדות ב-ה) י"ג השתחוויות היו במקדש נגד י"ג שערים, ונרמזו ביחזקאל, והנה הי"ב שערים הם שער לכל שבת וכו', כמבואר בכתבי האר"י ז"ל וכו'. והנה השער הי"ג למי שאינו זוכר שבתו ואינו יודע באיזה שער יבוא לחצר המלך, לזה מכון השער הי"ג וכו'. והנה האלקי האר"י ז"ל בהיות נהירין ליה שבילי דרקיע, לימד דעת את העם וכו', ותקן סדר מלוקט ממכמה נוסחאות כידוע לבקיאים וכו', ובזמן הזה שאין יודעים השבטים, על כן כל אחד יאחז בדרכו של האר"י השוה לכל נפש ע"כ.

זעף כל פנים כל שבת יש לו בחינה מיוחדת, אשר בו הוא חלוק משבט אחר, ודרך עבודת קונו בקיום התורה ומצותיה מתעלה בבחינה אחרת ובשער מיוחדת. וכידוע שכל שבת יש לו צירוף הוי"ה מיוחדת (עיין בני יששכר אלול א-ט). והנה שלימות האדם הוא רק בקיום כל מצות ה' בשלימותה, וכיון שיש בכל סוג עבודה י"ב בחינות, אין שלימות האדם בא רק בקיום כל מצוה בכל י"ב בחינותיה. וזהו מתקיים על ידי שכל ישראל מאוחדים יחד, וכל אחד מישאל מתאחד עם הכלל כולו, על כן נחשב לכל אחד כאילו קיים מצות ה' בכל בחינותיה, שהרי כל אחד הוא אבר מהכלל כולו, קומה שלימה.

והנה כל זה יתכן בזמן שכל בני יעקב היו חיים וקיימים, וכל שבת היה עובד את ה' בבחינתו, על כן במה שנתכללו יחד, היה נחשב ליעקב ולבניו כאילו כל אחד מקיים מצות ה' בכל בחינותיה, אמנם כעת אשר טרף טרף יוסף בעודו בנערותו, הרי חסד עבודת השער ההוא שמכוון נגד יוסף, ואם כן לא יוכל יעקב להשלים עצמו לקיים כל מצות ה' בכל הבחינות, כי מדת עבודת יוסף חסד. ואם כן יצטרך יעקב להתגלגל עוד הפעם כדי שיוכל לקיים מצות ה' בבחינתו של יוסף שחסר לו בגלגול זה, ולכן היה לבו עליו דוי שיצטרך לגלגל. ועל דבר זה היה לו סימן מפי הגבורה, שאם לא ימות אחד מבניו בחייו, אם כן יוכל להשלים עצמו בחייו בכל סוגי בחינות עבודת ה', וממילא יזכה לחיי העולם הבא. אבל אם ימות אחד מבניו, תחסר לו בחינת עבודת ה' בן זה מליכנס לחלקו לעולם הבא, ויצטרך לשוב בגלגול עוד הפעם, ורק במותו אחר כך יזכה לעולם הבא.

וזהו שאמר כעת יעקב אבינו, אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך חי, עד עתה הייתי חושש שאצטרך לבוא בגלגול, ואם כן ימות פעמיים, חדא בגלגול זה וחדא בגלגול השנית, אבל כעת בראותי פניך כי עודך חי, ואם כן נשלם עבודתי בהתכללות כל סוגי העבודה של השבטים יחד, מעתה אמותה רק הפעם.

*

ואמר הכתוב, וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו, ותחי רוח יעקב אביהם (מה-כו). וברש"י סימן מסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו, בפרשת עגלה ערופה, וזהו שאמר וירא את העגלות אשר שלח יוסף, ולא נאמר אשר שלח פרעה (ב"ר דג-ע"כ). ובדעת זקנים מבעלי התוספות פירשו, שהיה עוסק בפרשת עגלות המשכן דכתיב (במדבר ג-ג) שש עגלות צב ע"כ.

ויש לומר בזה עוד, כי הנה אנו רואים שהמטבעות בכל מדינות העולם המה עגולים, ובודאי שרמיזי דחכמתא יש בה הנוגע לעבודת ה'. ובפשוטו הענין, שהכתוב אומר (דברים טו-ו) נתון תתן לו, ולא ירע לבבך בתתך לו, כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך בכל מעשיך, ודרשו חז"ל (שבת קנא): לעולם יבקש אדם רחמים על מדה זו [שלא יבא לידי עניות, דדבר המזומן הוא לבא או עליו או על בנו או על בן בנות], שאם הוא לא בא, בא בנו, ואם בנו לא בא, בן בנו בא, שנאמר כי בגלל הדבר הזה, תנא דבי רבי ישמעאל גלגל הוא שחזור בעולם ע"כ. וכדי להזכיר את האדם, שיעשה צדקה וחסד בממונו, כי גלגל החזור הוא בעולם, על כן המטבעות עגולות כמו גלגל.

זעוד שאמרו חז"ל (בבא בתרא יא.) במונבו המלך שבזבו אורחותיו ואורחות אבותיו בשני בצורת, וחברו עליו אחיו ובית אביו ואמרו לו, אבותיך גנוז והוסיפו על של אבותם ואתה מבזבזם, אמר להם אבותי גנוז למטה ואני גזנתי למעלה וכו', אבותי גנוז לאחריים ואני גזנתי לעצמי וכו', אבותי גנוז לעולם הזה ואני גזנתי לעולם הבא וכו' ע"ש. והנה אבלות גלגל החזור בעולם, ולפיכך המנהג להברות את האבל בעדשים שדומות לגלגל, וביצים הם עגולים (רש"י בראשית כה-ל). ומאיה טעמא המטבעות עגולות, להזכיר את האדם שיבוא יום ויעזוב הכל, שהעגול מורה על אבלות שהיא גלגל החזור בעולם, ויתבונן לגנוז מממונו לעצמו לעולם הבא.

אך יש בזה עוד רמז, והוא על פי מה שכתוב בשם משמואל (בפרשתנו שנת תרפ"א) כי עגלה נקרא על שם האופנים הסובבים בעיגול, והם מורים שזה שלמעלה בתכלית כרגע יורד למטה, וזה שבתכלית הירידה למטה משם מתחיל לעלות למעלה. והוא רמז לאדם שאפילו במצבו שבתכלית הירידה אל יתייאש, אדרבה יתן אל לבו, אולי זוהי העת האחרונה של הירידה, ומעתה תתחיל העליה. וכן כשהוא בתכלית העליה, יתן אל לבו אולי הגיע לתכלית העליה, ומעתה יתחיל לרדת, כי גלגל הוא שחזור. וזהו הרמז ששלח יוסף ליעקב עגלות, שכל יצטער הרבה על ירידתו למצרים, שזו הירידה עליה תהיה לו, וזה 'לשאת אותו', שהוא לשון עליה, ולא הזכיר לשון ירידה כלל ע"כ.

ונראה להוסיף, והנה כשפירש יוסף מיעקב כתיב, שאמר לו יעקב, לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן והשיבני דבר, וישלחהו מעמק חברון (לז"ד). והענין הוא, כי הנה הראו ליוסף בחלמו איך יתגדל ויתנשא, שכולם ישתחוו לו ארצה, ואביו שמר את הדבר (לז"א), היה ממתין ומצפה מתי יבוא, על כן לימד אותו איך מלך צריך להתנהג, לא לדאוג לצורך עצמו ותועלתו, אלא לך נא ראה את שלום אחיך, שידאג עבור שלומם של אחיו, ולבלתי רום לבבו מאחיו.

וגם לימד אותו שיראה את שלום הצאן, דאיתא בגמרא (שבת קיט): דדרכין של צאן הוא, איל זה ראשו בצד זנבו של זה ע"ש. ויש לומר דהוא בא ללמד לבני ישראל שנמשלו לצאן, אשר גם אם יגיע אדם להיות בראש, לא ירום לבו ויתנשא לומר כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל, אלא יביט על זנבו של חבירו, שהוא גם כן יוכל להגיע שם, כי גלגל החזור הוא בעולם. ולעומת זה, הרי זנב של חבירו נגד ראשו, להורות אשר גם כאשר הוא בתכלית השפלות. יוכל עוד להגיע לראשו, כדרך הגלגל. (ועיין באגרת הטיל חלק הפשט אות ל) שפירש בזה הכתוב (דברים כח-ג) והיית רק למעלה ולא למטה). ועל כן אמר יעקב ליוסף, שיראה גם כן את שלום הצאן, איך ראשו של זה בצד זנבו של זה, שלא יתייאש בשפלותו, ולא יתגאה בעת נשיאותו. וסיים והשיבני דבר, רימו לו על ואביו שמר את הדבר, שמצפה לרוממותו, ומלמדו דעה איך להתנהג בזה. וישלחהו מעמק חברון, וברש"י והלא חברון בהר וכו' ע"ש. והוא רמז שגם כן כאשר עומד בראש הפסגה, יתן עיניו על העמק, אשר ה' מעשיר ומוריש, וחיי האדם הם בגלגל החזור.

וזהו שאמרו, שסימן מסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו, שהוא זוכר הלימוד מהעגלות, שהגלגלים סובבים ממטה למעלה וממעלה למטה. וכמו כן התנהג עצמו, בעת ירידתו ושפלותו, אשר לעבד נמכר למצרים וישב בבית האסורים, לא נפל רוחו בקרבו, כי לימד המוסר השכל מהעגלות, שאחר הירידה יוכל לבוא התעלות. וגם כאשר זכה לגדולה, לא הרים לבבו להתנשאות, ותמיד היה לנגד עיניו כי אחר העליה יוכל להתגלגל לירד למטה. וכאשר ראה יעקב את העגלות אשר שלח יוסף, ותחי רוח יעקב אביהם.

נתגבד ע"י יודינו מוה"ר ר' הערשל פאלל הי"ו לרגל השמחה השנה במעונו בהולדת בנו למול טוב	נתגבד ע"י יודינו מוה"ר ר' אייזיק מעונו הי"ו לרגל השמחה השנה במעונו בנישואו בנו למול טוב	לעילוי נשמת מהר"ר יעקב ב"ר אהרן ז"ל נפטר ו' סבת תשמ"א לפ"ק נפטר ו' סבת תשמ"ח לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה. נתגבד ע"י בנם מוה"ר ר' יששכר ווייס הי"ו	נתגבד ע"י יודינו מוה"ר ר' אליעזר דוב סאמעט הי"ו לרגל השמחה השנה במעונו בהולדת בנו למול טוב
נתגבד ע"י יודינו מוה"ר ר' אברהם בראדי הי"ו לרגל השמחה השנה במעונו בהולדת בנו למול טוב	נתגבד ע"י יודינו מוה"ר ר' ישראל לעפקאוויטש הי"ו לרגל השמחה השנה במעונו בהולדת בנו למול טוב	נתגבד ע"י יודינו מוה"ר ר' אברהם בראדי הי"ו לרגל השמחה השנה במעונו בהולדת בנו למול טוב	נתגבד ע"י יודינו מוה"ר ר' אברהם בראדי הי"ו לרגל השמחה השנה במעונו בהולדת בנו למול טוב